

Minister Klimatu i Środowiska

DOP-WŚ.050.53.2025.1.DT
3911101.15711135.12638298
Warszawa, 04-08-2025

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu RP

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację Posłanki Darii Gosek-Popiołek oraz grupy Posłów w sprawie statusu dokumentu „Program ochrony niedźwiedzia brunatnego *Ursus arctos* w Polsce. Plan ochrony warunkujący utrzymanie naturalnej populacji niedźwiedzia i jego siedlisk”, K10INT11050 – proszę o przyjęcie poniższych wyjaśnień.

Na wstępie należy zaznaczyć, że duże drapieżniki, do których zalicza się niedźwiedzie brunatne, odgrywają ważną rolę w ekosystemach, dlatego zasługują na szczególną uwagę i ochronę. Stojąc na szczycie łańcucha pokarmowego, wpływają na stabilność całego ekosystemu i liczebność populacji innych gatunków. Dodatkowo jako zwierzęta zależne od dużych i zróżnicowanych obszarów naturalnych, niedźwiedzie swoją obecnością wskazują i potwierdzają różnorodność biologiczną danego terenu.

Zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody¹ oraz Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt² niedźwiedź brunatny (*Ursus arctos*) jest gatunkiem ściśle chronionym w Polsce, wymagającym ochrony czynnej. Dodatkowo, w okresie od 1 listopada do 30 kwietnia, wymagane jest tworzenie stref ochronnych o promieniu 500 metrów wokół gawr.

Na mocy obowiązujących przepisów zabronione jest umyślne zabijanie niedźwiedzi. Niedozwolone jest też ich okaleczanie, chwywanie, przetrzymywanie, niszczenie legowisk, jak również umyślne płoszenie oraz niepokojenie.

Objęcie ochroną niedźwiedzia zarówno na poziomie całego kraju, jak i na poziomie Unii Europejskiej, ukierunkowane było na zwiększenie liczebności i zasięgu gatunku. Odbudowa populacji dużych drapieżników połączona z rozwojem cywilizacji ludzkiej zwiększa jednak potencjał do konfliktów, co stanowi poważne wyzwanie w koegzystencji ludzi i dzięki przyrody.

Nie negując potencjalnego zagrożenia dla ludzi ze strony niedźwiedzi - należy podkreślić, że aktualnie obowiązujące przepisy przewidują możliwość podjęcia działań przeciwdziałających zagrożeniu powodowanemu przez te zwierzęta.

¹ Dz.U. z 2024 r. poz. 1478, z późn. zm.

² Dz.U. z 2022 r. poz. 2380

Zgodnie z przepisami ustawy o ochronie przyrody możliwe jest uzyskanie zezwolenia na odstępstwo od zakazów wobec osobników niedźwiedzia- np. na umyślne płoszenie, umyślne przemieszczanie z miejsc regularnego przebywania w inne miejsce, czy zabijanie. Zezwolenia wydawane są przez właściwego miejscowo regionalnego dyrektora ochrony środowiska (w zakresie umyślnego płoszenia i przemieszczania), Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (w zakresie umyślnego zabijania) oraz Ministra Klimatu i Środowiska (w przypadku, gdy czynności mają być wykonane na terenie parku narodowego). W tym miejscu należy zaznaczyć, że decyzja zezwalająca na odstrzał, w myśl Dyrektywy Siedliskowej, może być wydana wyłącznie, gdy zostaną spełnione łącznie następujące przesłanki: nie ma zadowalającej alternatywy; odstępstwo nie jest szkodliwe dla zachowania populacji danych gatunków we właściwym stanie ochrony; jest to niezbędne w celu ograniczenia poważnych szkód gospodarczych; jest to niezbędne dla interesu zdrowia i bezpieczeństwa publicznego. W przypadku, gdy zagrożenie jest udokumentowane oraz gdy spełnione są wszystkie przesłanki niezbędne do wydania zezwolenia - nie ma przeciwwskazań, aby je uzyskać. Co istotne, w przypadku, gdy któryś z osobników zaczyna nagle wykazywać nienaturalne, zagrażające bezpieczeństwu zachowanie, świadczące o chorobie lub zaburzeniach behawioralnych, a wniosek obiektywnie nie może być załatwiony w formie pisemnej, zainteresowany podmiot może uzyskać decyzję ustną, po rozpatrzeniu wniosku złożonego drogą telefoniczną. W tym celu należy skontaktować się telefonicznie z Generalną Dyрекcją Ochrony Środowiska pod numerami podanymi na stronie internetowej urzędu. Z uwagi na priorytetowe traktowanie bezpieczeństwa powszechnego, sprawy takie są rozpatrywane bez zbędnej zwłoki.

Resort środowiska na bieżąco udziela odpowiedzi na zapytania i sygnały obywatelskie dotyczące sytuacji konfliktowych pomiędzy człowiekiem a dziko żyjącymi zwierzętami prawnie chronionymi. Wszystkie niebezpieczne zdarzenia z udziałem dużych drapieżników są priorytetowo traktowane przez właściwe organy, a w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia ludzi podejmowane są natychmiastowe i zdecydowane działania, zgodne z obowiązującymi przepisami. Każdy przypadek rozpatrywany jest indywidualnie i podlega wszechstronnej ocenie tak, by eliminowane czy płoszone były jedynie osobniki stwarzające rzeczywiste zagrożenie, przy jednoczesnym uwzględnieniu aspektu bezpieczeństwa publicznego.

Reasumując, należy podkreślić, że Ministerstwo Klimatu i Środowiska popiera wszelkie działania mające na celu udaną koegzystencję ludzi z dzikimi zwierzętami. Obowiązujące przepisy w ocenie tutejszego resortu umożliwiają w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia ludzi podjęcie natychmiastowych i zdecydowanych działań w granicach dopuszczonych obowiązującymi przepisami krajowymi i unijnymi. Przy czym dobór tych działań opiera się każdorazowo na zindywidualizowanej ocenie.

W kontekście działań o charakterze systemowym, odnosząc się do pytań zawartych w wystąpieniu Pani Poseł uprzejmie wyjaśniam, co następuje.

Ad.1. Czy Ministerstwo Klimatu i Środowiska zna dokument „Program ochrony niedźwiedzia brunatnego *Ursus arctos* w Polsce. Plan ochrony warunkujący utrzymanie naturalnej populacji niedźwiedzia i jego siedlisk?”

W prowadzonych postępowaniach organy ochrony przyrody, posługują się szeregiem opracowań o charakterze eksperckim, a w przypadku postępowań dotyczących krajowej populacji niedźwiedzia brunatnego także przedmiotowym dokumentem. Należy zauważyć,

że w uzasadnieniu decyzji Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (GDOŚ) zezwalającej Gminie Cisna na zabicie do trzech osobników niedźwiedzia brunatnego zawarto odwołanie do publikacji, w szczególności klasyfikacji zagrożenia powodowanego przez osobniki gatunku wchodzące do zabudowy i sugerowanych rozwiązań. W uzasadnieniu podkreślono za autorami tego opracowania, że „w przypadku całkowitego przyzwyczajenia się zwierzęcia do negatywnych bodźców (brak reakcji na płoszenie), brak będzie możliwości wyeliminowania zagrożenia dla mieszkańców Gminy Cisna stwarzanego przez wnioskowane zwierzęta. Zgodnie z ww. schematem postępowania w przypadku, gdy analizowany osobnik niedźwiedzia nie daje się odstraszyć sytuacja kwalifikowana jest jako bardzo groźna, wymagająca bardzo pilnej interwencji. Zalecanymi działaniami jest intensyfikacja monitoringu oraz eliminacja zwierzęcia.”.

Ad.2. Czy MKiŚ planuje przyjęcie (po niezbędnej aktualizacji) tego dokumentu i wdrożenie nowoczesnych i opartych na podstawach naukowych metod zarządzania populacją proponowanych przez autorów i autorki tego programu? Jeśli tak - to jak przedstawia się harmonogram dalszych prac nad tym dokumentem?

Na chwilę obecną nie ma planu by nadawać przedmiotowemu opracowaniu charakter oficjalny. Co więcej, obecnie niedźwiedź nie spełnia formalnych kryteriów, by taki program opracować. Stopień zagrożenia wg kryteriów Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN) to LC – najmniejszej troski (least concern). Tymczasem programy ochrony gatunków dedykowane są gatunkom zagrożonym wyginięciem. Tym niemniej, jak już wskazano powyżej, wiele zawartych propozycji w projekcie programu ochrony niedźwiedzia jest wykorzystywana zarówno w planowaniu ochrony przyrody jak również wykonywaniu prawa w ramach prowadzonych postępowań administracyjnych. Warto zaznaczyć, że przedmiotowe opracowanie zawiera także wskazówki kwalifikujące sytuacje niebezpieczne z udziałem niedźwiedzi i przewidujące konieczność eliminacji poszczególnych osobników tego gatunku. Tym samym przyjęcie programu ochrony niedźwiedzia nie jest równoznaczne z brakiem możliwości wydawania zezwoleń na eliminację zwierząt stwarzających zagrożenia dla życia i zdrowia ludzi.

Niezależnie od powyższego należy podkreślić, że programy ochrony zagrożonych wyginięciem gatunków roślin, zwierząt i grzybów, to dokumenty przygotowane w oparciu o art. 57 ustawy o ochronie przyrody, zatwierdzone przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska. Programy/strategie zarządzania gatunkami objętymi ochroną nie stanowią źródła powszechnie obowiązującego prawa. Mogą być ewentualnie swoistymi wytycznymi do postępowania, nie będą jednak obligować żadnego podmiotu do podejmowania konkretnych działań.

Brak takiego programu/strategii dla konkretnego gatunku nie oznacza więc luk w jego ochronie. Ochrona gatunkowa (i wszystkie zasady z tym związane, np. wzmiankowane już w niniejszym piśmie zakazy na niektóre czynności i konieczność uzyskiwania ewentualnych zezwoleń) wynika bowiem z rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, zgodnie z którym niedźwiedź objęty jest ochroną ścisłą, wymaga ochrony czynnej i ustalania stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania.

System zarządzania gatunkami objętymi ochroną gatunkową w Polsce oparty jest o system odstępstw od zakazów obowiązujących w stosunku do gatunków objętych ochroną. System ten pozwala na skuteczną ochronę poszczególnych gatunków, poprzez utrzymanie ich właściwego stanu ochrony, jak i realizacji uzasadnionych działań związanych z działalnością człowieka.

Zasady obowiązujące w polskim prawie wprost odzwierciedlają przepisy ujęte w Dyrektywie Siedliskowej – art. 12 i 16. Trzeba także podkreślić, że sprawy dotyczące udzielania odstępstw od zakazów w sprawie ochrony gatunkowej rozstrzygane są w drodze decyzji administracyjnych, a więc prowadzone są w oparciu o Kodeks Postępowania Administracyjnego. Wnioskodawcy mają więc pewność, że ich sprawy prowadzone są skrupulatnie i wszechstronnie z zachowaniem wszelkich standardów. Oczywiście przepisy Kodeksu zawierają także szereg wymogów względem wnioskodawców. W związku z tym, kierunek orzekania w dużym stopniu zależy od szczegółowości informacji zawartych we wnioskach, ich kompletności i reakcji wnioskodawców na wezwania organu. Rozstrzygnięcie przedmiotowych kwestii w drodze decyzji administracyjnych umożliwia także wnioskodawcom niezadowolonym z otrzymanej decyzji kierowanie środków zaskarżenia (wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub skarga do sądu administracyjnego).

Ad. 3. Czy jeśli odpowiedź na powyższe pytanie jest negatywna - czy MKiŚ planuje opracowanie alternatywnego wobec Programu ochrony niedźwiedzia brunatnego Ursus arctos w Polsce dokumentu? Jeśli tak - to jak przedstawia się harmonogram dalszych prac?

Trwają prace nad projektem pn. „Ochrona niedźwiedzia brunatnego poprzez minimalizowanie sytuacji konfliktowych z jego udziałem na terenie województwa podkarpackiego i małopolskiego”. Zakres merytoryczny obejmuje działania w czterech głównych obszarach, które w dużej mierze pokrywają się z zapisami ww. projektu programu ochrony niedźwiedzia:

1. Prewencja – poprawa bazy żerowej w naturalnych siedliskach niedźwiedzi oraz działania mające na celu zmniejszenie dostępności źródeł pokarmu antropogenicznego.
2. Edukacja – skierowana do mieszkańców i turystów, mająca na celu podniesienie świadomości i zmniejszenie ryzyka konfliktów oraz edukacja w zakresie ograniczenia źródeł pokarmu antropogenicznego.
3. Zarządzanie konfliktem – stworzenie platformy koordynującej działania różnych podmiotów oraz wymianę informacji i dobrych praktyk.
4. Reagowanie interwencyjne – powołanie specjalistycznej grupy odpowiedzialnej za szybkie i skuteczne interwencje w sytuacjach konfliktowych.

Kwestie organizacyjno-finansowe pozwalają zakładać, że realizacja projektu powinna rozpocząć się wiosną 2026 roku.

Z wyrazami szacunku

Z up. Ministra

Mikołaj Dorożala
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/

Do wiadomości:

- Departament Spraw Parlamentarnych w KPRM